

Színfoltok kilenc évtizedből

Franyó Zoltánt, a romániai magyar irodalom veteránját ünnepli egész művelődési életünk abból az alkalomból, hogy munkás életének kilencvenedik évéhez érkezett. Ez az évforduló, ennek az erőfeszítésekben és sikerekben gazdag életnek a méltatása alkalom a Korunk számára is, hogy emlékezzék és emlékeztessen kultúránknak, irodalmunknak mindazokra az eseményeire, fordulataira, eredményeire, amelyeknek Franyó Zoltán hosszú élete során tanúja, illetve részese lehetett.

Amikor 1925 tavaszán a *Brassói Lapoktól* Aradra kerültem, új lapomnál, az *Erdélyi Hírlapnál* együtt dolgoztam Franyó Zoltánnal, akinek színvonalas aradi folyóirata, az *Új Genius* történetesen akkor fejezte be létét. A lap főszerkesztője, Zima Tibor, az új helyzet közepette pozitív szerepet töltött be, kereste az együttműködést a haladó román erőkkel, igyekezett megszervezni az aradi művelődési életet, s ezt a célt szolgálta akkor is, amikor elsőnek szerződtette Franyót a lapjához. A szerkesztőség másik fő erőssége Fekete Tivadar volt, akinek románból készült versfordításait Franyó már korábban hozta a *Geniusban*.

A jeles műfordító és publicista kilencvenedik születésnapján legyen szabad föllevekenem néhányat a Franyóhoz fűződő korai személyes élményeimből. Ma is olyan elmosódhatatlanul tűnik élém, ahogy kisportolt alakjával, pontosan délután négy órakor beállít a keskeny utcában levő szerkesztőségbe, ahol ekkor még csak a boltozatos homlokával és egész lényével bölcsességet sugárzó, pontosság dolgában is fölülmúlhatatlan köziró, dr. Krenner Miklós volt jelen, no meg a finom tollú, nagytudású publicista, a kicsinyes érdekharcokat lemondó mosollyal szemlélő Multas Jenő. Az előbbi egy órával korábban még egy bölcséleti leckét adott elő a gimnázium valamelyik osztályában, Multas Jenő pedig a törvényszéken mondta el valamelyik védőbeszédét. A délutánba hajló nyári napon Franyó megint maga mellett tudhatta Fekete Tivadart, aki a szállodából csak öt óra tájban hajtattott le a lap székháza elé, s mire a kiadóhivatallal kifizette a bérkocsiját, a még útközben kiesztelt és formába öntött riportját szavalatszerűen akár deklamálhatta volna. Most azonban a közös szerkesztőségi teremben, a szemrevaló gépirókisasszony élénk figyelme közepette Franyó diktált, s abban benne volt az ő kivételes kulturáltsága, értelemes egyénisége és a publicisztika szenvedélyes szeretete.

Könnyed irásmódjáért csodáltam Franyót. Cikkét soha nem írta le, gondolatai így is frissen, szabatos formába öntve szálltak a gép felé. A Maros-parti városal való összeforrottsága megfogott, tudása, európaisága, szerkesztői rátermettsége meg a szó szoros értelmében elbűvölt. Minden idegszálával a köziírással jegyezte el magát. Tényleg ott tartotta kezét az első világháborút követő korszakban magára lelő város ütőerén.

Nemsokára mindketten eltávoztunk Aradról. A *Brassói Lapok* megbízásából a Népszövetség székhelyére, Svájcba kerültem. Az időközben Temesvárra költözött Franyó alakja azonban Genfben sem halványult el előttem. Később úgy akarta a sors, hogy amikor az államvizsgai dolgozatom megírásának gondja foglalkoztattott, Csehi Gyula biztatására éppen Franyó *Geniusát* választottam témául. A dolgozat elkészítése során ismét megújult a régi barátság. Jelentős segítséget nyújtott nekem a dolgozat megírásában, majd amikor a *Kriterion* kiadásában és Kovács János szerkesztésében napvilágot látott a *Genius* anyaga, a folyóirat repertóriumát az én dolgozatomból vették át a könyvbe. 1976. január 20-án, a Tóth Árpád Irodalmi Kör összejövetelére az akkor napvilágot látott antológia szerkesztője mellett a nyolcvankilenc éves Franyó is eljött. A rendezvényen, valamint a Ion Slavici könyvtárban Franyó Zoltán az új könyv dedikálására várakozók százai előtt hajdani célkitűzését idézte; félévszázad múltán tehát újra hallhattam Franyót mint szónokot. Eleven és szemléletes stílusa élénk varázsolta az akkori szerkesztőségi életet. Az egész ünnepség az utókor tisztelgését tolmácsolta a műfordításával a népek barátságát, a román—magyar barátság eszméjét ápoló Franyó Zoltán írói és újságírói munkássága előtt. A lelkes közönség körében Franyó szavait a beteljesülés melege hatotta át, hiszen beigazolódott, amit egykor, a *Genius* elindításakor írott beköszöntőjében Petőfit parafrázálva megjósolt: Lett már gyümölcs a fán, amelynek nem volt virága.